

“La mobilitat social pel valencià” o, millor, “la mobilització social *en* valencià”

La perspectiva de l'Observatori de la Llengua d'Alacant

Alcoi, 24 de març de 2007

Josep Forcadell Saport

L'Observatori de la Llengua

El balanç sobre el volum de reflexions i de les coses fetes, vistes i viscudes a Alacant i l'Alacantí, des de la talaia de l'Observatori de la Llengua de la Universitat d'Alacant des del curs 2002/2003 fins a avui és impressionant. Un mèrit que sens dubte cal atribuir, no tant als membres de l'Observatori de la Llengua de la Universitat d'Alacant, sinó als conferenciants, als participants i assistents que han fet possible la comunicació i la reflexió oberta i, també, a la dinàmica cívica i cultural de la ciutat i de la comarca i al suport de la Seu d'Alacant i la implicació de la Universitat en conjunt.

L'Observatori de la Llengua ha actuat com un dinamitzador de la reflexió sobre el valencià i els seus usos en els diferents àmbits privats i públics de la nostra societat, però també, com a difusor de moltes de les activitats vehiculades en valencià de la comarca i de la ciutat, les organitze qui les organitze.

L'Agenda Setmanal d'activitats i notícies que cada dilluns enviem a més de 1.100 adreces electròniques de subscriptors d'Alacant i de l'Alacantí, però també de la resta del País Valencià i del conjunt de territoris de llengua catalana, és un testimoni de la vitalitat de l'ús públic del valencià a tota la comarca de l'Alacantí. Habitualment, entre 15 i 20 actes per setmana. <http://www.ua.es/spv/observatori/>

Aquesta agenda ens permet veure que a l'Alacantí es fan més activitats en valencià del que sembla. La informació facilitada ha servit en algunes ocasions perquè diversos mitjans de comunicació escrits o audiovisuals se'n feren ressò o fins i tot ampliaren la notícia amb el seu treball periodístic.

L'Observatori de la Llengua, més ben dit, tota la Seu d'Alacant de la Universitat d'Alacant, ha actuat de generadora d'activitats en valencià, de dinamitzadora i de normalitzadora de l'ús del valencià per a finalitats ben diferents (conferències,

exposicions, lectures públiques, cursos i tallers, presentacions de llibres, en la majoria dels casos sense relació directa amb la llengua o el País Valencià. El mèrit, doncs, és de la Seu i dels seus col·laboradors i institucions que han respost a la invitació de la Universitat a fer les seues activitats a la Seu en valencià.

Els coordinadors de l'Observatori¹ hem participat com a agents i com a receptors de les reflexions que s'han fet mensualment a l'Observatori. Hem après, hem preguntat, hem fet parlar i hem difós aquestes reflexions.² En compartir les percepcions hem canviat la visió que teníem de la realitat, encara que potser no al mateix ritme que les coses es transformen. La realitat canvia ràpidament encara que no sempre en siguem conscients o canvie en unes direccions que no són les previstes o les que ens agradaria.

L'ensenyament en valencià a Alacant

És cert que podem fer un balanç positiu de la progressió de la presència del valencià en les activitats de la Seu i de la Universitat, fins i tot en altres àmbits, però també podem constatar com l'ensenyament en valencià a primària no passa del 6% a la ciutat d'Alacant, i tot a l'ensenyament públic, excepte al Col·legi de Sant Agustí, que ha consolidat una línia en valencià; la privada concertada fuig de donar una bona formació lingüística als seus alumnes, ni la Conselleria ni l'Ajuntament treballen per assegurar una bona formació lingüística en la llengua pròpia als joves alacantins, sols 10 centres públics d'infantil i primària fan ensenyament en valencià (PIL/PEV)³, l'únic que assegura el domini de les dues llengües oficials quan s'acaba l'ensenyament obligatori. Les dos escoletes municipals (Els Xiquets i Los Siete Enanitos) també fan ensenyament en valencià.

El PIP (l'ensenyament de l'assignatura de valencià i, com a molt, una assignatura en valencià), segons tots els estudis i l'experiència a la Universitat, no assegura el domini suficient del valencià. Per raons d'eficàcia del sistema educatiu i pel bé dels alumnes, s'hauria de generalitzar el PEV/PIL i fer desaparèixer el PIP. Les subvencions als

---

¹ Ferran Isabel i Josep Forcadell.

² Vegeu els dos llibres: *El valencià a Alacant. Observatori de la Llengua (2002/2003)*, J. Forcadell i F. Isabel (eds.), Universitat d'Alacant, 2004, i *A Alacant, en valencià. Observatori de la Llengua (2003-2005)*, en premsa.

³ El CP Joaquim Sorolla i el Serra de Mariola fan PIL; els altres 8 comparteixen PIL i PIP: Benalua, Azorín, Emili Varela, Benacantil, El Palmerar, Enric Valor, Voramar i Costa Blanca.

centres privats haurien d'estar condicionades, per exemple, a l'oferta de programes d'ensenyament bilingües (PIL/PEV).

A la resta de pobles de la comarca de l'Alacantí, els percentatges d'alumnes de primària que estudien en un programa bilingüe (PIL/PEV) se situa entre el 30 i el 70%.

El batxillerat és un forat negre que no respecta el dret dels alumnes a l'ensenyament en valencià i un trencament del treball fet a primària i secundària per mestres i alumnes. La Universitat, per desgràcia, se situa en uns percentatges semblants als de secundària i batxillerat de la ciutat d'Alacant. El 5% de docència en valencià a l'ensenyament superior no ens deixa satisfets ni orgullosos.

A Alacant, hi ha una voluntat explícita de les institucions públiques per no canviar les coses, per continuar amb el valencià amagat i al marge dels usos públics. Sols se'l permet eixir al carrer en espais simbòlics (alguns moments festius al llarg de l'any) o per a justificar-se davant les queixes. Una mirada a les webs de la Diputació, de les conselleries o de l'Ajuntament (que en la versió en valencià no estan ni traduïts tots els títols de la primer pàgina i tots els continguts estan en castellà) ens deixa clar quin és l'interès, l'amor de les institucions públiques alacantines per la llengua. Això és marginació i ocultació intencionada. Persecució de la presència pública del valencià, com al Teatre Principal, o en totes les programacions culturals i espectacles de l'Ajuntament o de la Diputació. Fins al punt que han provocat protestes a la porta del Teatre Principal o en el Ple de l'Ajuntament per la persecució del valencià.

Bilingües i multilingües

Amb aquesta imatge i aquestes polítiques provincialistes i de submissió cultural, difícilment podrem transmetre a la societat, als estudiants també, la idea de valorar i usar les llengües, el valencià i totes les altres. I si no es propicia el coneixement i la valoració de les llengües, tampoc s'estimula el coneixement, la difusió i el respecte per la cultura i per les altres cultures en una societat de bilingüisme parcial i en un context d'incipient multilingüisme.

Saber llengües, parlar llengües, practicar la diversitat és important i, per tant, hem de posar a treballar de veritat l'oferta cultural, el sistema educatiu i l'organització

educativa perquè els joves, els alumnes, aprenguen i parlen llengües, especialment les dues llengües oficials, i les altres. Si els alumnes no són capaços d'aprendre adequadament el valencià, que està present en el context i en l'entorn de la ciutat, com hem de creure que aprendran l'anglès, el francès, l'alemany, l'àrab o el xinès que no els fa falta en el dia a dia ni el senten (la música en anglès sols es percep com a música, i no s'entén, salvades les excepcions, per desgràcia!).

Potser una part de la culpa del desinterès pel valencià la tinguem la societat en conjunt que no hem fet realitat suficientment que les dues llengües oficials, les dues, són un patrimoni cultural necessari i útil per a la nostra societat, per a tota la societat valenciana. No ens podem cansar de fer aquest plantejament enriquidor per a la societat i per a tots els ciutadans. Parlar valencià és bo per a tots els qui viuen al País Valencià, no perquè siga un patrimoni que cal conservar o perquè siga un senyal d'identitat, sinó perquè permetrà construir una societat nova amb uns vincles socials nous i amb una autoestima que pot facilitar la cohesió social i la il·lusió per un futur col·lectiu més humà i més solidari. Sempre hem de fer el futur i no hi ha res definitiu ni impossible.

L'ensenyament del valencià, una estratègia errònia?

En aquesta línia de progrés hem de reconsiderar l'ensenyament del valencià a l'escola i als instituts, i també l'ensenyament de totes les llengües. Caldrà treballar en la perspectiva que els joves alacantins i tots els valencians tinguem un bon domini pràctic de les dues llengües oficials i, almenys, d'una llengua estrangera, i coneixements bàsics d'una altra, com a mínim.

Podem estar d'acord, també, en què la manera més eficaç d'aprendre llengües és la immersió lingüística o l'ensenyament d'algunes matèries en la llengua que es vol aprendre.

També podem compartir, amb les matisacions necessàries, que en general els alumnes que acaben els estudis obligatoris no tenen un bon domini oral (deixem l'expressió escrita per a un altre moment) del valencià si en el seu entorn familiar o d'amics no es parla habitualment valencià. Pel que fa a l'anglès i al francès, les coses no han canviat molt respecte als anys seixanta i setanta, a pesar d'Internet i tots els productes per a l'oci en altres idiomes. Les famílies que tenen interès en què els seus fills parlen altres

llengües els han de portar a acadèmies i professors particulars i, si poden, els han d'enviar a fer cursos a l'estranger. El sistema educatiu espanyol, i el valencià no n'és una excepció, no serveix per a l'aprenentatge de llengües. Més encara, els alumnes estan avorrits de repetir sempre el mateix des dels 6 ó 7 anys fins que abandonen els estudis obligatoris. De repetir els mateixos conceptes gramaticals en castellà i en català, i de repetir els exercicis escrits d'altres llengües. L'ensenyament passiu o fora de context de les llengües fa que els alumnes avorriuen les llengües i, consegüentment, no les parlen ni les escriuen com caldria pels recursos i el temps esmerçats. Aleshores, i connecte amb el títol proposat per a aquestes Jornades de Normalització Lingüística, com hem de mobilitzar els joves pel valencià, si n'estan farts!

Les llengües són per a utilitzar-les: en versió original la vida té més sabor

El cinema en valencià que últimament ha començat a emetre's a la ciutat d'Alacant ha posat damunt la taula diverses evidències i línies de futur.⁴ Hi ha públic per a veure cinema o teatre en valencià normal o de qualitat. Amb una bona difusió es poden omplir les sales de gent de totes les edats, especialment de joves.

El cinema en versió original amb subtítols en valencià facilita enormement l'aprenentatge de llengües estrangeres si s'han estudiat a classe o són llengües romàniques i reforça l'aprenentatge del valencià perquè ajuda a entendre els diàlegs en versió original. El futur, des de la perspectiva cultural i lingüística, hauria de ser la progressiva generalització del cinema en valencià i del cinema en VO i subtítols en valencià, especialment el destinat a joves i el gran públic adult. Això, i moltes altres iniciatives públiques, ens permetria ser una societat funcionalment bilingüe i, realment, oberta al multilingüisme actiu.

Des de l'Observatori de la Llengua, volem deixar testimoni, també, de les activitats en valencià impulsades des de diversos ajuntaments de la comarca, especialment els de Mutxamel, San Joan i el Campello i del treball de les associacions de pares i mares

---

⁴ Cinema en valencià és una iniciativa de les universitats públiques del País Valencià que va començar a la ciutat de València el curs 2004/2005. Ara arriba a la majoria de ciutats amb presència universitària i compta amb el suport d'altres institucions (Escola Valenciana, Institut d'Estudis Catalans, Inquiet, etc.). Cada any són més les iniciatives locals i fins i tot de la Generalitat Valenciana per a difondre el cinema en català.

<http://www.uv.es/spl/cinema/>

<http://www.somainternet.net/~www.cinemaenvalencia.com/joomla/index.php>

d'alumnes dels centres que fan ensenyament en valencià i de l'Associació Cívica per la Normalització del Valencià de l'Alacantí que coordina les trobades de les escoles en valencià en col·laboració amb els professors de PEV. Així mateix, cal deixar constància de l'organització de presentacions de llibres en valencià de la Llibreria 80 Mundos d'Alacant, i dels cursos, exposicions, projeccions i conferències que organitzen el Casal Jaume I d'Alacant i el de Mutxamel.

L'àmbit del teatre, de les exposicions i de l'espectacle han experimentat un creixement considerable gràcies a l'impuls del Vicerectorat d'Extensió Universitària i darrerament des de la reobertura, gràcies a la programació de la Sala Arniches d'Alacant, que inclou un bon percentatge d'obres en valencià. I moltes altres activitats proposades des del món fester o associatiu en general.

Mobilització social pel valencià?

Hem vist que els joves identifiquen el valencià amb una assignatura, i a més avorrida, per tant no podem esperar que es mobilitzen alegrement pel valencià (o per qualsevol altra llengua). Caldria parlar, doncs, de mobilització social en valencià per espais de llibertat, per serveis, per les condicions laborals o per un medi ambient agradable i saludable.

Podem consolidar l'ús del valencià en grups socials pròxims (amb qui compartim interessos concrets, de carrer, de treball, d'escola, d'associacions de pares, de música, d'esport...). Es tracta de crear minisocietats sostenibles lingüísticament que en reforcen l'ús associat a interessos i beneficis compartits. Hem d'assegurar uns nínxols on s'use i s'haja d'usar el valencià per a ser-hi.

En els àmbits públics, nosaltres, els valencianoparlants, hem de ser els primers en utilitzar-lo (lògic!) sempre o en la mesura que l'eficàcia ho aconselle, i per descomptat les autoritats, totes les autoritats, pel fet de ser-ho, han de fer ús del valencià.

El govern, tots els governs, els locals i el valencià, i el de l'Estat, tot l'Estat ha de promoure el coneixement i l'ús del valencià en tot el territori.

I caldrà impulsar pactes i acords amb les Illes Balears, i amb Catalunya i l'Aragó, per a crear l'espai de comunicació en llengua catalana. I al Consell d'Europa i a la Unió Europea caldrà demanar-los ajuda i responsabilitat en la promoció i la protecció de la nostra llengua, com de totes les llengües regionals o minoritàries.

El valencià no va sol, és un vehicle, hem de tenir coses noves a dir i a comunicar. I els qui ensenyen Valencià o ens hi dediquem, no hem d'oblidar que el primer objectiu és que els alumnes el parlen, i l'escriuen, però sobretot que diguen coses. Si no és així, la generació que ara arriba als instituts no en voldrà saber res de la llengua ni de tantes esperances que porta associades.

Són 300 anys dels Decrets de Nova Planta i de persecució institucionalitzada de la nostra existència política com a poble diferenciat i, especialment, d'anihilació constant de la nostra llengua. Els valencians hem naturalitzat la inferioritat de la nostra llengua i de la nostra cultura i, com a subsidiàries, prescindibles o poc eficaces i rendibles. No podem renunciar a recuperar tots els espais per a la nostra llengua i tampoc que aquesta llengua vehicle la creació, la ciència i l'emoció de tot un poble. Però hem de ser eficaços i triar unes prioritats. No podem canviar, tots sols, els usos lingüístics habituals, les normes socials es canvien quan el canvi és barat i gratificant. Els conflictes reals o artificials paralitzen el canvi i hem d'evitar caure en les provocacions (Què és si no, l'intent de clausurar els repetidors de TV3?). Hem de triar les iniciatives i les línies d'avanç, i les hem de reforçar des de tots els angles. L'ensenyament de la llengua no pot ser un motiu perquè els estudiants se'n desentenguen. Pot ser bo repensar el que fem pel valencià perquè realment siga útil.